

Nieuw evenwicht kan verschraling tegen gaan

PRO 10/maart 2006

Het is alweer bijna twintig jaar geleden dat de werkgroep '5 keer 5' werd opgericht. 5 Wethouders, 5 deskundigen, 5 opdrachtgevers, 5 architecten en 5 bewoners maal vijf steden (later bleken het er zes te zijn) kwamen bij elkaar met de stelling: 'Wonen is meer dan huisvesten' (...) 'kwaliteit behoort het richtinggevende beginsel te zijn in de volkshuisvesting en stedenbouw'. Het was een verzet tegen 'de verschraling' die zich van het wonen meester had gemaakt. '5 Keer 5' riep op om met 'durf en fantasie opgaven voor ontwerpen van deze tijd aan te pakken'.

Kwaliteit komt er niet zomaar en niet voor niets. '5 Keer 5' riep dan ook 'alle betrokkenen op een uitdrukkelijke persoonlijke verantwoordelijkheid te nemen voor de kwaliteit van de gebouwde omgeving'.

Hebben wij met elkaar de oproep van '5 keer 5' serieus genomen? Zijn wij er in geslaagd de kwaliteit van onze volkshuisvesting substantieel te verbeteren? Tijd voor bezinning op deze vraag is nodig. Laat ik mijn antwoord geven. Ja, het is beter geworden met de kwaliteit van de volkshuisvesting. Het is onmiskenbaar zo dat de productie van de Nederlandse woningbouw op een hoger niveau terecht is gekomen. Er is meer gewerkt vanuit een 'gevoel voor schoonheid'. Maar toch wringt het. Toch heb ik een gevoel van ontevredenheid behouden. Ik kan over onze woningbouwproductie, om het eufemistisch uit te drukken, niet altijd even enthousiast zijn. Waar zit dat in?

Het zit hier in: opnieuw zijn wij gevangen van 'het systeem'. Deze keer zijn het niet de regels van de rijksoverheid die tot verschraling leiden, maar zijn het de regels van de markt die weinig ruimte bieden voor diversiteit.

Hoe vaak leggen opdrachtgevers de architecten niet heel strikt aan banden? De 'kwaliteit' beperkt zich tot 'upgrading' van een standaardproduct. De plattegrond van de nieuwbouwwoning biedt in Nederland steeds minder diversiteit. Zelfs de ogenschijnlijk gedurfde kasteelprojecten zijn een optelsom van standaardproducten.

De met de mond beleden wens om een divers aanbod tot stand te brengen blijft te vaak beperkt tot 'variaties op een thema'. Wat mij nog het meest verbaast is dat veel van onze opdrachtgevers én

architecten zich hier zonder al te veel morren bij neer leggen en zelfs de burger meestal een dankbare 'woonconsument' lijkt.

Ligt die verschraving aan een gebrek aan professionaliteit bij opdrachtgevers bij gemeenten, woningcorporaties en projectontwikkelaars? Nee, daar ligt het niet aan.

Er werken goed opgeleide en zeer ervaren mensen, die vaak ook nog gewoon aardig zijn. Als rechtgeaarde sociaaldemocraat wijt ik het vooral aan de omstandigheden die veroorzaken dat mensen zich gedragen zoals zij doen.

Alles binnen onze volkshuisvesting is markt geworden. Dat disciplineert per definitie ons gedrag. Hoeveel idealen een projectontwikkelaar ook heeft, uiteindelijk moet hij of zij zijn productie en zijn rendement veiligstellen.

Productie draaien gaat makkelijker als je je product groot kunt wegzetten in plaats van met incidentele en kleinschalige opdrachten. Het is dan ook 'logisch' dat het productieproces – en daardoor het ontwerp – van onze woningen verregaand is gestandaardiseerd.

Hoe kunnen wij ontsnappen aan de 'vanzelfsprekendheden' van de markt? Ik wil de mensen die nu werkzaam zijn binnen het wonen niet voor het hoofd te stoten, maar ik wil wel weer eens kijken hoe we ons 'wonen' kunnen verbeteren. Hoe krijg je de idealen van '5 keer 5' weer binnen handbereik?

De gemeenten zouden weer hun verantwoordelijkheid moeten nemen en de stedenbouw serieus gaan nemen.

Zij moeten het zijn die weer een opvatting durven te formuleren over de gewenste bouwprogramma's. De instituties (woningbouwverenigingen en projectontwikkelaars) zouden daarbij vooral ingezet moeten worden bij de werkelijk complexe opgaven, zoals centrumgebieden, gestapelde bouw, de woonzorgcomplexen. De gemeente moet er vooral naar streven om de burgers het recht en de ruimte te geven zelf te bouwen. Als de professionals zorgdragen voor een hoge kwaliteit bij de complexe opgaven en de burgers waar dat kan het zelf doen, kunnen wij een grotere diversiteit bewerkstelligen.

Dat kan echt, zoals de herbouw van Roombeek in Enschede laat zien. Een wethouder met lef heeft hier voor iedereen - projectontwikkelaar, corporatie en de particuliere opdrachtgever – ruimte gecreëerd en er worden fantastische resultaten bereikt.

Roombeek is als een trotse Phoenix die uit zijn as verrijst.
Roombeek zou de nieuwe inspiratiebron kunnen zijn
voor een nieuwe '5 keer 5' manifestatie. Op zoek naar
een nieuw evenwicht binnen onze volkshuisvesting.

Het is opnieuw een uitdaging waard. Wie pakt hem op?

Adri Duivesteijn

Tweede-Kamerlid PvdA